

Prístupy a modely riešenia kyberagresie

Kristína Bielčíková¹

¹Katedra Pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre; Dražovská cesta 4, 949 01 Nitra; kbielcikova@ukf.sk

Grant: UGA V/1/2024

Název grantu: Sebaúcta ako pilier prevencie kyberagresie

Oborové zamčrení: AM – Pedagogika a školství

© GRANT Journal, MAGNANIMITAS Assn.

Abstrakt V súčasnosti je kyberagresia jedným z najväznejších problémov, ktorým čelia vzdelávacie inštitúcie i rodiny. Článok skúma efektívne prístupy, ktoré sa zameriavajú na jednotlivé endogénne zložky osobnosti, ale rovnako aj na sociálne prostredie a jeho vplyv na žiaka. Pozornosť je venovaná aj modelom intervencie, konkrétne model PTR (Prevent, Teach, Reinforce) a model PRED-PRI-PO, ktoré sú orientované na riešenie agresívneho správania v kyberpriestore. Model PTR sa zameriava na predchádzanie potenciálnym ohrozeniam, učeníu sa novým zručnostiam a posilňovaniu vhodného správania prostredníctvom tímovej spolupráce v školskom prostredí. Model PRED-PRI-PO je zameraný na správne postupy pred vznikom, počas, ale aj po odznení kyberagresie. Článok podrobne analyzuje jednotlivé fázy oboch modelov a objasňuje ich implementáciu a efektívnosť v praxi. Cieľom je poskytnúť komplexný prehľad a odporúčania pre školské inštitúcie na účinné zvládanie kyberagresie a zlepšenie bezpečnosti žiakov v digitálnom svete.

Kľúčová slova kyberagresia, prístupy, modely, škola, riešenie, kybernetická bezpečnosť.

1. PRÍSTUPY INTERVENČIE KYBERAGRESIE

V ére digitalizácie a globalizácie sa svet stal prepojenejším než kedykoľvek predtým. Táto prepojenosť však priniesla aj nové výzvy a hrozby, z ktorých jednou z najvýznamnejších je kyberagresia. Kyberagresia, často označovaná aj ako kybernetický útok, predstavuje závažný fenomén, ktorý zahŕňa širokú škálu nepriateľských akcií realizovaných prostredníctvom informačných a komunikačných technológií. Významnou črtou kyberagresie je jej anonymita a globálny charakter. Útočníci môžu operovať z ktoréhokoľvek miesta na svete, často bez rizika okamžitej identifikácie alebo postihu.

Kyberagresia opisuje široké negatívne správanie, ktoré sa môže vyskytnúť pri nevhodnom správaní na internete. Zahŕňa opakované činy, ktoré môžu spôsobiť ujmu prijemcovi takejto správy, ktorá obsahuje negatívne zneváženie osoby prijímateľa (Grigg, 2010). Schoffstall a Cohen (2011) charakterizujú kybernetickú agresiu ako úmyselné konanie, ktorého zámerom je poškodiť inú osobu prostredníctvom počítačov, telefónov a iných zariadení.

Intervencia pri výskyte rizikového javu môže mať rôzne podoby, v niektorých prípadoch je efektívne sústrediť sa na jednotlivé menšie časti problému, ktoré môžu postupne prispieť k jeho komplexnému riešeniu. Môžeme teda hovoriť o istých prístupoch v intervencii,

ktoré sa zameriavajú na jednotlivé endogénne zložky osobnosti, ale rovnako aj na sociálne prostredie a jeho vplyv na žiaka. Jednotlivé prístupy popisuje autorka Dahlberg (1998). Prístupy sú definované s fokusom na intervenciu kyberagresie.

Kognitívno-behaviorálne prístupy – podstatou tohto prístupu je predovšetkým zvládanie impulzívneho správania. Prekonávanie hnevu, kognitívna sebakontrola, uvažovanie o morálnom statuse. Žiaci sa učia prostredníctvom prístupu meniť svoje postoje v sociálnom prostredí a prijať aj iné možnosti správania a postojev. Pri kyberagresii ide najmä o neovládanie situácie, nabaľovanie hnevu a jeho prepuknutie do negatívnej a nevhodnej reakcie. Tento prístup vieme pretaviť aj do komplexných preventívnych programov a prostredníctvom aktivít učíť žiakov zvládať aj náročné situácie, kontrolovať svoj hnev a meniť svoj postoj a reakcie. Autorky Šarišská a Balogová (2019) poznamenali, že obsahový zámer kognitívno-behaviorálnych prístupov je najmä v zmene myslenia a správania.

Tréning sociálnych zručností – je veľmi totožný s prístupom kognitívno-behaviorálnym, avšak v tomto prístupe sa viac orientujeme na rozvoj behaviorálnych zručností. Paceková (2013) uvádza, že tréning sociálnych zručností sa zakladá najmä na zážitku, a ak chceme dosiahnuť jeho efektívnosť je potrebné dodržiavať:

- jasnú predstavu o tom, aké je vhodné správanie,
- naučiť žiakov, ktoré zručnosti v sociálnom prostredí sú vhodné,
- prenos naučeného do bežného života.

V prípade intervencie kyberagresie sa rozvoj sociálnych zručností zameriava na virtuálny priestor. Mohli by sme to nazvať ako tréning kybernetických zručností. Prostredníctvom priamej práce so žiakmi a prostredníctvom aktivizujúcich metód i stratégií, ktorými môžeme vytvárať správne kyberneticko-sociálne zručnosti.

Tréning sebaúcty – na základe výskumu od Brighi et al (2012), ktorí zistili, že existuje zjavná súvislosť medzi kybernetickou agresiou a zlým duševným zdravím, vrátane zníženej sebaúcty, je vhodné v rámci prístupov zaradiť aj tréning sebaúcty, ktorý by pozostával z budovania zdravého sebavedomia a úcty k vlastnému telu. Sebaúctu je možné rozvíjať aktivizujúcimi metódami a metódami zameranými na rozvoj danej osobnosti. Je vhodné, ak si žiak uvedomujeme svoju hodnotu, čo môže prispieť aj k väčšej ostražitosti v online priestore. Je žiaduce využívať aktivity, v ktorých môže žiak premýšľať nad hodnotou a úctou vlastnej osobnosti. K rozvoju sebaúcty zaraďujeme:

- rozvoj sebapoznania,

- rozvoj sebaakceptácie,
- rozvoj sebadôvery,
- osobný rozvoj.

Prístupy modifikácie správania – pri zvolení tohto prístupu ide najmä o priame situácie, na ktoré sa žiaci učia reagovať novým a sociálne prijateľným správaním. Ide tu najmä o priame posilňovanie vhodného správania, uzatváranie dohôd, ale aj správne reakcie na nečakané situácie. Významným prvkom je podporiť vhodné a prijateľné správanie. Spolu so žiakmi vytvárajú kompromisy, ktoré budú v súlade s očakávaniami učiteľov, ale aj samotných žiakov. Uvedomovaním si vzájomných potrieb a očakávaní je možné dospieť k úspechu pri oboch stranách.

Mentorské prístupy – cieľom prístupu je poskytovať žiakom podporu a vedenie. Žiaci najmä na druhom stupni ZŠ a na SŠ potrebujú cítiť pochopenie. Odstrániť pocity samoty a nadradenia dospělých.

Prístupy menia zručnosť spracovania informácií, či vnímanie rizika a poskytujú mladým ľuďom informácie o tom, ako zvládnuť pocity, situácie a nástroje na riešenie potenciálnych problémov (Dahlberg, 1998). Predmetné prístupy sa snažia zamerať na jednotlivca prostredníctvom posilňovania správania, kreovania osobnostných vlastností, či prostredníctvom vonkajších stimulov a podpory. Ďalšie tri prístupy sú zamerané na prevenciu prostredníctvom sociálnych skupín, ktoré majú priamy vplyv na žiakov. Je to prevencia, ktorá prechádza od rodinného prostredia do školského prostredia a dotýka sa aj samostatného vplyvu rovesníkov. Môžeme ich označiť aj ako vonkajšie prístupy.

Prístup rodinnej intervencie – v centre záujmu sú okrem žiakov aj samotní rodičia. Prostredníctvom rodinných intervencií sa rodičia edukujú ako účinne nastaviť disciplínu, ako monitorovať dieťa, ale aj ako učiť svoje deti používať digitálno-mediálne obsahy. Rodinné intervencie pomáhajú a ukazujú ako riešiť problémy. Kladie sa dôraz aj na sociálnu podporu rodiny ako základného piliera spoločnosti. Snahy rodičov o dohľad a monitorovanie správania detí sú tiež kľúčové pre rozvoj problémového správania v období dospievania (Connell, et al. 2007, s. 568). V súvislosti s intervenciou kybergresie je vhodné pripravovať vzdelávania pre rodičov. O nástrahách a hrozbách kyberpriestoru, o správnom používaní mediálnych obsahov, o tom ako komunikovať s deťmi o médiách. Vzájomným súladom požiadaviek školy a rodiny je možné dosiahnuť väčší úspech pri intervencii.

Prístupy rovesníckej intervencie – žiak sa prirodzene dostáva do školského zariadenia, v ktorom často trávi väčšiu polovicu dňa. Spoločne s rovesníkmi získava prvé sociálne kontakty a vytvára si priateľstvá. Zmysel podpory rovesníkov pri intervencii kybergresie môžeme zaznamenať v nasledujúcich oblastiach:

- rovesníci dokážu často odhaliť kybergresiu škôr,
- žiaci sa väčšinou najskôr zdôveria svojmu kamarátovi,
- obeť kybergresie získa podporu rovesníkov, ktorí sa okrem podporného správania snažia spolužiakovi pomôcť nájsť riešenie,
- vrstovníci, ktorí pomáhajú obetiam získavajú skúsenosti a zručnosti, ktoré môžu využiť aj pri svojom budúcom povolání,
- školy, ktoré škola žiakov pri pomoci sa vyznačujú statusom škôl, ktorým záleží na svojich žiakoch a chcú vytvoriť zo školy bezpečné prostredie (Cowie, 2004, revidované).

Intervencie zamerané na zmenu školského prostredia – pri zmene školského prostredia za účelom pomoci žiakov ide o zmenu prístupu všetkých pedagogických a odborných zamestnancov. Pri

zmene školského prostredia v súvislosti s intervenciou kybergresie je vhodné:

- zavedenie sankcií do školského poriadku, ktoré by agresívne správanie v kyberprostredí neakceptovali,
- prístup učiteľov by pozostával z podpory a pomoci,
- v prípade čo i len malého podozrenia pracovať s triedou za pomoci ďalších odborných zamestnancov (školský psychológ, špeciálny pedagóg, výchovný poradca a pod.),
- prijímať žiakov a dať im pocítiť, že môžu učiteľom dôverovať,
- spolupracovať s rodinou,
- podporovať bezpečnosť škôl zavádzaním intervenčných a preventívnych programov.

Jednotlivé prístupy sú zosumarizované v podobe tabuľky.

Tab. č.1: Prístupy intervencie kybergresie

Prístup	Autori	Popis	Kľúčové oblasti	Zameranie
Kognitívno-behaviorálne prístupy	Dahlberg (1998) Šarišská a Balogová (2019)	zvládanie impulzívneho správania, kontrola hnevu, zmena postoju a reakcií v sociálnom prostredí	kognitívna sebakontrola, zvládanie náročných situácií, zmena myslenia a správania	na jednotlivca prostredníctvom posilňovania správania
Tréning sociálnych zručností	Dahlberg (1998) Paceková (2013)	rozvoj behaviorálnych zručností prostredníctvom zážitkového učenia a aktivít	jasná predstava o vhodnom správaní, nácvik vhodných zručností, prenos naučeného do bežného života	na jednotlivca prostredníctvom posilňovania správania
Tréning sebaúcty	Brighi et al. (2012) Bielčíková (2024)	rozvoj sebapoznania, sebaakceptácie, sebadôvery, osobný rozvoj.	vzdelávanie žiakov, uvedomovanie si hodnoty vlastného tela a osobnosti.	na jednotlivca prostredníctvom posilňovania správania
Prístupy modifikácie správania	Dahlberg (1998)	posilňovanie vhodného správania a reakcií na situácie, uzatváranie dohôd a kompromisov	podpora prijateľného správania, vytváranie kompromisov medzi žiakmi a učiteľmi	na jednotlivca prostredníctvom posilňovania správania
Mentorské prístupy	Dahlberg (1998)	poskytovanie podpory a vedenia, budovanie pochopenia a odstránenie pocitu samoty	pochopenie a podpora žiakov, prevencia delikventného správania	na jednotlivca prostredníctvom posilňovania správania
Prístup rodinnej intervencie	Dahlberg (1998) Connell et al. (2007)	edukácia rodičov o disciplíne, monitorovaní detí a používaní digitálnych médií	vzdelávanie rodičov, spolupráca školy a rodiny	na sociálne skupiny, ktoré majú vplyv na žiaka
Prístupy rovesníckej intervencie	Dahlberg (1998) Cowie (2004)	podpora a pomoc medzi rovesníkmi pri odhaľovaní a riešení kybergresie	rýchle odhalenie kybergresie, podpora od rovesníkov, pomoc pri hľadaní riešení	na sociálne skupiny, ktoré majú vplyv na žiaka
Intervencie zamerané na zmenu školského prostredia	Dahlberg (1998)	zväčšenie sankcií, podpora učiteľov a spolupráca s odbornými zamestnancami	sankcie za kybergresiu, podpora a dôvera od učiteľov, spolupráca s rodinou a odborníkmi	na sociálne skupiny, ktoré majú vplyv na žiaka

2. MODEL PRED-PRI PRO

Okrem prístupov, ktoré prinášajú komplexný rámec účinných intervencií zameraných tak na kybergresiu, ako aj na iné ohrozenia, je vhodné uviesť aj prístup autorky Veselej (2015 in Hollá, 2017) PRED-PRI-PO, ktorý sa fokusuje priamo na agresívne správanie v kyberprostredí a orientuje sa na to ako postupovať pred vznikom, počas, ale aj po odznení takého správania.

PRED – cieľom tejto fázy je neumožnenie vzniku kybergresie. Je to možné najmä pri osвете tohto problému, komunikácií so žiakmi a najmä realizáciou pravidelných intervenčných a preventívnych programov. Autorky Hollá a Kudlová (2022) dopĺňajú prvú fázu o ponúkanie vedomosti žiakom o bezpečnosti a zodpovednosti pri

používaní informačných technológií, dodržiavanie nastavených pravidiel online prostredia, oboznamovanie s rizikami kybergaresie, rozvíjanie reziliencie, dodržiavanie priateľských vzťahov, naučiť žiakov prejavovať svoje emócie a byť empatický.

PRI – škola ako vzdelávacia inštitúcia ma zásadne stanovené pravidla a postup, ktorý je potrebné dodržiavať v prípade, že sa vyskytne agresívne správanie v kyberprostredí. Do riešenia je plne zapojení tím odborných pracovníkov (školský psychológ, sociálny pedagóg, koordinátor prevencie..). Zamestnanci sa zúčastňujú vzdelávaní, ktoré sa zameriavajú na prevenciu tohto rizikového javu v školskom prostredí. Okrem celostného prístupu pedagogických a odborných zamestnancov sa počas tejto fázy zdôrazňuje apel na triednych učiteľov, ktorí dokážu prostredníctvom triednických hodín, komunikáciou, realizáciou aktivít odhaliť prepuknutie tohto správania. Prostredníctvom realizácie aktivít môže rozvíjať aj mediálnu gramotnosť žiakov a naučiť ich ako postupovať pri jednotlivých online ohrozeniach, ktoré sa môže vyskytnúť. Autorky. Hollá a Kudlová (2022) doplnili túto fázu o základne zručnosti, ktoré je potrebné žiakov naučiť v prípade, že sú vystavení agresívnemu správaniu v kyberprostredí:

- ukončiť komunikáciu s kybergaresorom,
- kontaktovanie operátora, či administrátora danej stránky/aplikácie,
- zaistenie dôkazov (snímka obrazovky),
- blokovanie agresora, prípadne nahlásenie administrátorovi,
- rozvíjanie asertivity.

Vhodné je doplniť nasledovný postup o kontaktovanie dospelých osoby, prípadne polície pokiaľ je prípad rozsiahly a neriešiteľný z pozície školy, či rodiny. Často je možné takto pomôcť aj iným obetiam. V neposlednom rade by sme sa zamerali na rozvoj sebaúcty ako jedného z pilierov pri intervencii kyberagresie.

PO – tento prístup sa volí ak sa škola nevie vysporiadať s hrozbou kybergaresie. V tomto prípade môže vyhľadať pomoc odborníkov vyškolených na prácu s týmto javom. Účinným spôsobom sú besedy s menšími skupinami – vyškolení odborníci pracujú so žiakmi prostredníctvom zážitkových metód a postupov, a dokážu tak efektívne vyhodnotiť chod celej skupiny a osvojenie si nových zručností. Vhodné je zapojenie aj besied s rodičmi – zapojeným rodičov sa dokážu lepšie zosúladiť požiadavky školy a rodiny a najmä obe inštitúcie sú si vedomé povinností a zásad, ktoré dokážu žiakom pomôcť a usmerniť ich správanie.

Model poskytuje jasné smerovanie pre riešenie a následnú intervenciu kyberagresie, pričom zdôrazňuje spoluprácu medzi žiakmi, školou a rodičmi. Tento prístup tak môže významne prispieť k zlepšeniu bezpečnosti a ochrany žiakov pred kyberagresiou.

3. MODEL PTR

Model PTR alebo aj prevencia (prevent) – učenie (teach) – posilňovanie (reinforce) je modelom, ktorý implementuje viaceré potreby a svojím zameraním smeruje žiakov k žiadúcemu správaniu. Podstatou programu je tímovosť a spolupráca. Jednotlivé kroky a zásady tohto modelu je možné implementovať aj na problematiku kyberagresie.

Autori Iovannone a Greenbaum, et al. (2009) popisujú základné charakteristiky jednotlivých stupňov predmetného modelu z pohľadu intervencie.

Prevent (prevencia) – úlohou prevencie je predchádzať potenciálnemu ohrozeniu. Nie je však jednoduché zrealizovať toto

presvedčenie. Tento model v rámci prvého modulu prevencie poskytuje možnosti, ktoré je dobré v počiatočnej fáze zrealizovať:

- poskytovať možnosti voľby/ správania,
- podporovať prostredie, v ktorom sa žiaci pohybujú,
- upravovať učebné osnovy,
- pozitívne posilňovať správanie,
- správne riadiť a organizovať triedu,
- podporovať podujatia,
- podporovať rovesníkov,
- realizovať modelové situácie rovesníkov.

Prvý modul pozostáva najmä z vonkajších transformácií. Zameriava sa tak na úpravu obsahu vzdelávania, ako aj na celkovú úpravu prostredia a vzájomnej podpore všetkých subjektov v školskom prostredí. Prostredníctvom tímového nastavenie celej výchovno-vzdelávacej inštitúcie je možno postupne prejsť do ďalšej fázy. Dôležitá je súčinnosť učiteľov, riaditeľa, ale aj rodičov a žiakov.

Teach (učenie) – učenie v tomto zmysle sa nezameriava len na získavanie nových vedomostí, ale aj na získavanie nových zručností, ktoré sa prejavujú v správaní a konaní žiakov a vedú k profilácii ich správania:

- rozvoj prosociálneho a funkčného správania,
- rozvoj špecifických akademických zručností,
- rozvíjanie stratégií riešenia problémov,
- rozvíjanie všeobecných stratégií zvládania,
- rozvoj sociálnych zručností,
- rozvoj učebných stratégií,
- rozvoj sebaovládania,
- rozvíjanie schopnosti samostatne a správne reagovať.

V rámci druhého modulu učenie sa u žiakov rozvíjajú schopnosti na správne riešenie problému v zmysle rozvoja vlastných silných schopností, ale aj v zmysle správania, ktoré pomôže iným rovesníkom a ľuďom. Vzdelávanie žiakov v problematike kybergaresie je osobný sebarozvoj rovnako dôležitý ako samotná prevencia kyberagresie. Žiaci sa učia prekonávať vlastné impulzívne správanie, reagovať s chladnou hlavou a osvojovať si základné zručnosti na fungovanie v spoločnosti.

Reinforce (posilňovanie) – v zmysle podpory vhodných prejavov a reakcií. Tento modul sa zameriava na:

- posilňovanie náhradného správania,
- školský a rodinný systém posilňovania,
- zvýšiť pomer pozitívnych reakcií,
- zaviesť krízovú intervenciu.

Posledný modul sa svojim obsahom zameriava najmä na posilňovanie vhodného správania prostredníctvom pozitívnych reakcií a možnosti podpory. Ide najmä o spojenie spolupráce medzi rodinným a školským prostredím.

Autori Dunlap a Iovannone, (2010) definujú tento model ako spôsob, ktorým možno riešiť problémy v správaní. Je možné ho implementovať do všeobecného aj špeciálneho vzdelávania alebo prispôbiť individuálnym potrebám. Tento model sa realizuje v piatich krokoch:

1. Členstvo tímu – skupina najskôr vytvára dohody o tom ako budú fungovať a za akých podmienok. Tímy môžu byť rôzne veľké. Dôležité je, aby tím tvoril aj učiteľ a facilitátora PRT modelu.
2. Stanovenie cieľov – v súvislosti s intervenciou kyberagresie je dobré si nastaviť ciele, ktoré po absolvovaní chceme so žiakmi

- dosiahnuť. Môžeme si nastaviť ciele operatívne, behaviorálne aj akademické.
- Hodnotenie PTR – využíva sa formát kontrolného zoznamu, ktorý zahŕňa kategórie premenných (prevencia-učenie-posilňovanie). Každý člen tímu vyplní jedno hodnotenie pre každý problém. Odpovede sa syntetizujú a preberajú na ďalších stretnutiach, kým nedôjde k vzájomnej spokojnosti.
 - Intervencia – v rámci tejto fázy sa vyberajú vhodné možnosti intervencie, ktoré sú popísané vyššie. Dôležité je, aby vybrané intervencie boli v súlade s nastavenými cieľmi. Počas tejto fázy sa vypracuje aj podrobný plán, realizujú sa školenia a tréningy učiteľa, aby bol čo najviac nápomocný pri realizácii intervencie. Školenia poskytuje facilitátor PRT modelu a sú naplánované vtedy keď žiaci nie sú prítomní. Učiteľ je hodnotený ako zvláda školenia a až po úplnom vyškolení môže pracovať so žiakmi. Pri práci so žiakmi facilitátor usmerňuje učiteľa, aby bola intervencia presná a napĺňala stanovené ciele.
 - Celkové zhodnotenie – tzn. zhodnotenie celkovej úspešnosti intervencie, ktorá môže byť zameraná aj na agresívne správanie v kyberpriestore.

Týmto modelom chceme poukázať na dôležitosť plánovania jednotlivých intervencií. Pri motivácii dosiahnuť efektívnosť a dlhodobý efekt je dôležité sledovať priebeh a spolupracovať s odborníkmi na kybergresiu. Prostredníctvom plánovania, dobrej organizácie, stanovenia cieľov a premyslenom postupe je možné dosahovať želané výsledky.

Spoločnými cieľmi oboch modelov je predchádzať potenciálnym ohrozeniam, rozvíjať správne správanie a zručnosti, podporovať žiakov a ich pozitívne reakcie, riešenie a následná intervencia pri kybergresii, spolupráca medzi školou, rodinou a odborníkmi, rozvoj sebaúcty a mediálnej gramotnosti. Porovnanie demonštruje hlavné charakteristiky a rozdiely medzi modelom PTR a modelom PRED-PRI-PO, pričom oba modely majú za cieľ predchádzať a riešiť kybergresiu.

Neustály nárast agresívneho správania v kyberpriestore podnietil Národnú stratégiu kybernetickej bezpečnosti na roky 2021–2025 priniesť súbor odporúčaní a úloh, ktorých cieľom je zabezpečiť väčšiu ostražitosť pri používaní kybernetického priestoru. Tieto opatrenia sú navrhnuté tak, aby zlepšili prevenciu kybernetických hrozieb a posilnili schopnosť jednotlivcov a inštitúcií čeliť týmto výzvam.

4. ÚLOHY ZABEZPEČUJÍCIE KYBERNETICKÚ BEZPEČNOSŤ

V Národnej stratégii kybernetickej bezpečnosti na roky 2021–2025 sa odporúča dodržiavať určité úlohy, ktorých poslanstvom je zabezpečiť väčšiu ostražitosť pri používaní kybernetického priestoru. Tieto úlohy sú do budúcnosti veľkým posunom pri prevencii kybergresie, ale aj iných nových nástrah kybernetického priestoru. Vyberáme najmä tie, ktoré úzko súvisia s problematikou kybergresie, a tým aj rozvoja digitálno-mediálnych zručností žiakov.

- Zrealizovať merania úrovne kompetencií pedagogických a odborných zamestnancov – cieľom úlohy je zvýšiť povedomie u pedagogických zamestnancov o nástrahách online priestoru. Okrem toho sa čoraz väčší apel pripisuje do vzdelávania učiteľov v oblasti kybernetickej bezpečnosti, ktorá súvisí aj s rozvojom digitálno-mediálnych zručností.
- Mapovať kompetencie pedagógov, žiakov, ale aj riadiacich pracovníkov – pravidelným meraním digitálnych zručností je možné odhaliť najväčšie medzery a plánovať v súvislosti s tým možnosti zlepšenia a opatrenia.

- Navrhovať metodiky na posúdenie rizík v závislosti od zručností žiakov s IKT a internetom – hlavnou zásadou je primeranosť vekovej kategórie žiakov. Pri vypracovaní metodík je dôležité brať ohľad aj na aktuálnosť a neustále zvyšovanie úrovne digitálnych zručností.
- Poskytovať prehľad o nástrahách, ktoré sprevádzajú prácu s internetom – pri poskytovaní informácií je významná otvorená komunikácia a vysvetlenie, ktoré zodpovedá vekovému stupňu žiakov.
- Vytvárať prierezové témy – týkajúce sa porozumenia hrozieb, s ktorými sa žiaci môžu stretnúť. Tieto témy zaraďovať do obsahu vzdelávania prípadne do samostatného predmetu mediálna výchova.
- Stanoviť normy – ktoré budú zaisťovať väčšiu bezpečnosť žiakov pri práci s IKT a internetom.
- Podporovať prácu digitálneho koordinátora – Ministerstvo školstva vymedzuje, že „úlohou školského digitálneho koordinátora je koordinovať informatizáciu a vzdelávanie prostredníctvom digitálnych technológií s cieľom podporiť transformáciu vzdelávania a školy pre 21. storočie, resp. digitálnu budúcnosť“ (<https://www.minedu.sk/skolosky-digitalny-koordinator/>). Pozícia digitálneho koordinátora je jednou z kľúčových inovácií v oblasti kybernetickej bezpečnosti. Digitálny koordinátor zabezpečuje poradenstvo, ale aj zvyšuje povedomie o nástrahách online priestoru a jeho cieľom je zvýšiť úroveň digitálnych zručností pedagogických a odborných zamestnancov, ale aj žiakov danej školy.
- Zabezpečovať zamestnancom inovačné a kontinuálne vzdelávanie – vzdelávaním zamestnancov v oblasti kybernetickej bezpečnosti sa zvyšuje celková úroveň a príprava žiakov na bezpečnú prácu v kyberpriestore.
- Zlepšovať spoluprácu medzi odborníkmi – predovšetkým zlepšovať spoluprácu školy a s centrami prevencie, či s odborníkmi na kybernetickú bezpečnosť.
- Podporovať vznik nových odborov – ktoré sa špecializujú na kybernetickú bezpečnosť a tým obohatiť školy a prispieť k zvyšovaniu jej statusu.
- Vytvárať akreditované študijné programy na VŠ – tým sa zabezpečuje systematické vzdelávanie učiteľov ešte pred nástupom do zamestnania (Národná stratégia kybernetickej bezpečnosti, 2021-2025).

5. ZÁVER

Kybergresia predstavuje významnú výzvu pre vzdelávacie inštitúcie, ktoré musia vyvinúť účinné stratégie na jej prevenciu a intervenciu. Modely PTR a PRED-PRI-PO ponúkajú komplexné prístupy na riešenie tohto problému, pričom každý z nich sa zameriava na iné aspekty riešenia kybergresie. Pre efektívnu implementáciu týchto modelov do pedagogickej praxe je potrebné, aby školy vypracovali jasné a realizovateľné pravidlá a postupy. V rámci prevencie je dôležité poskytovať žiakom vedomosti o bezpečnosti a zodpovednosti pri používaní informačných technológií, rozvíjať sebaúctu, mediálnu gramotnosť a schopnosť asertívne reagovať na kybergresiu. Školy by mali zabezpečiť pravidelnú odbornú prípravu pre učiteľov a odborných zamestnancov, aby boli schopní účinne riešiť prípady kybergresie.

Odporúčania pre pedagogickú prax zahŕňajú potrebu neustálej osvedy a prevencie, zapojenie všetkých relevantných aktérov do riešenia problémov a vytvorenie podporujúceho školského prostredia, ktoré minimalizuje riziko kybergresie. Školy by mali tiež aktívne spolupracovať s rodičmi a externými odborníkmi na zabezpečenie komplexnej podpory pre obeť kybergresie. Implementácia týchto prístupov a modelov môže významne prispieť

k zlepšeniu bezpečnosti a pohody žiakov v digitálnom veku a podporiť ich zdravý rozvoj a sociálne fungovanie.

Zdroje

1. BRIGHI, A. et al. 2012. Self-esteem and loneliness in relation to cyberbullying in three European countries. In Q. Li, D. Cross, & P. K. Smith (Eds.), *Cyberbullying in the global playground: Research from international perspectives* (pp. 32–57). UK: Wiley-Blackwell. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/9781119954484.ch3>
2. CONNELL, A. M. et. al. 2007. An adaptive approach to family intervention: Linking engagement in family-centered intervention to reductions in adolescent problem behavior. In *Journal of Consulting and Clinical Psychology* [online] vol., 75, no.4, pp. 568-579. ISSN 1939-2117. Dostupné z: 10.1037/0022-006X.75.4.568
3. COWIE, H. 2004. Peer influences. In *Bullying*. [online]. Academic Press, pp. 137-157. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780126179552500126>
4. DAHLBERG, L. L. 1998. Youth Violence in the United States Major Trends, Risk Factors, and Prevention Approaches. In *American Journal of Preventive Medicine* [online], vol. 14, no. 4, pp. 259-272. Dostupné z: [https://www.ajpmonline.org/article/S0749-3797\(98\)00009-9/fulltext](https://www.ajpmonline.org/article/S0749-3797(98)00009-9/fulltext)
5. DUNLAP, G., IOVANNONE, R. et. al. 2010. Prevent-Teach-Reinforce. In *Journal of Positive Behavior Interventions* [online]. vol. 12, no.1, pp. 9-22. ISSN 1098-3007. Dostupné z: 10.1177/1098300708330880
6. GRIGG, D.W. 2010. Cyber-Aggression: Definition and Concept of Cyberbullying. In *Australian Journal of Guidance & Counselling*. [online], vol. 20, no. 2, pp. 143-156. Dostupné z: <https://doi.org/10.1375/ajgc.20.2.143>
7. HOLLÁ, K. 2016. *Kyberšikana a sexting*. Bratislava: Iris. 166 s. ISBN 978-80-8153-061-6
8. HOLLÁ, K. 2017. *Detekcia kyberagresie – kyberšikanovania a sextingu*. Nitra: Pedagogická fakulta UKF. 113 s. ISBN: 978-80-558-1205-2.
9. HOLLÁ, K. KUDLOVÁ, K. 2022. Kyberagresia u žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. In *Sociálna prevencia*. [online]. roč. 17, č. 1. s. 18-19. ISSN 1336 9679. Dostupné z: <https://www.nocka.sk/studeo-noc/socialna-prevencia/>
10. IOVANNONE, R., GREENBAUM, P. E et. al. 2009. Randomized Controlled Trial of the Prevent— Teach— Reinforce (PTR) Tertiary Intervention for Students With Problem Behaviors. In *Journal of Emotional and Behavioral Disorders* [online]. vol.17, no.4, pp. 213-225. ISSN 1063-4266. Dostupné z: 10.1177/1063426609337389
11. NÁRODNÁ STRATÉGIA KYBERNETICKEJ BEZPEČNOSTI. 2021-2025. [online]. Dostupné z: <https://www.nbu.gov.sk/wp-content/uploads/kyberneticka-bezpecnost/Narodna-strategia-kybernetickej-bezpecnosti.pdf>
12. PACEKOVÁ, I. 2013. Tréning sociálnych zručností ako metóda prevencie problémového správania detí mladšieho školského veku. [online]. Bratislava: MPC. 71 s. Dostupné z: https://archiv.mpc-edu.sk/sites/default/files/projekty/vystup/4_ops_pacekova_ivana_-_trening_socialnych_zrucnosti_ako_metoda_prevenencie.pdf
13. SCHOFFSTALL, C. L., COHEN, R. 2011. Cyber Aggression: The Relation between Online Offenders and Offline Social Competence. In *Social Development* [online], vol. 20, no.3. ISSN 0961205X. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1467-9507.2011.00609.x>
14. ŠARIŠSKÁ, M., BALOGOVÁ, B. 2019. Socioterapeutické metódy ako nástroj pre prevenciu záškoláctva. In *Journal socioterapie*. [online] roč. 5, s. 50-63. ISSN 2453-754. Dostupné z: https://www.unipo.sk/public/media/29623/Jornal%20socioterapie_2019_3.pdf